

Hällmarkstorräng

Pionjärvegetation av Sedo-Scleranthion eller Sedo albi-Veronicion dilleni-typer på silikatbergstytter

Siliceous rock with pioneer vegetation of the Sedo-Scleranthion or of the Sedo albi-Veronicion dilleni

EU-kod: 8230

Länk: Gemensam text (namn och koder)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf#2

Beskrivning av naturtypen

Länk: Gemensam text (beskrivning av naturtypen)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf
#2

Utdrag ur EU:s tolkningsmanual

Pioneer communities of the Sedo-Scleranthion or the Sedo albi-Veronicion dillenii alliances, colonising superficial soils of siliceous rock surfaces.

As a consequence of drought, this open vegetation is characterised by mosses, lichens and Crassulacea.

Svensk tolkning av definitionen

Växtsamhällen med torktåliga arter av kärlväxter, lavar och mossor på silikatrika hållmarksytor. Hällarna är tidvis mycket torra och har ett tunt, fläckvist förekommande jordtäckte som maximalt får täcka 50% av ytan. Ytorna är främst plana och överskrider inte 30° lutning och består oftast av näringsfattiga graniter och gnejser. Naturtypen förekommer i huvudsak i områden med någon typ av störning, t.ex. bete. Kärlväxter som fetbladsväxter, styvmorsviol, tjärblomster, bergglim och mandelblom karaktäriserar naturtypen.

De artrikaste och värdefullaste exemplen förekommer i öppna betesmarker, kust- eller åkerlandskap. Naturtypen är särskilt karaktäristisk i kusttrakter och kring Vänerne. Periodvis översilning med näringsrikt vatten från gräsmarksytor, fågel-spillning m.m. kan ge en artrik och svagt kalkgynnad växtlighet. I de bäst utvecklade typerna påträffas också rikligt med mossor och lavar, t.ex. kopparbryum *Bryum alpinum*, takskruvmossa *Tortula ruralis*, vissa skinn- och gelélavar *Leptogium* spp. och *Collema* spp. Naturtypen har i gynnsam bevarandestatus krontäckning på mindre än 30 %, men den kan vara högre om t.ex. betet har minskat eller upphört.

Kommentarer

Hällmarkstorräng existerar inte i alpin region. Naturtypen förekommer i huvudsak i områden med någon typ av störning, t.ex. bete. Den lågvuxna, glesa vegetation med många små ettåriga växter speglar ett extremt torrt lokalklimat med tunt jordlager.

För att skilja naturtypen från icke-naturtyp bör de kriterier som har utarbetats i NILS (Nationell inventering av landskapet i Sverige) och THUF (Terrester habitattuppföljning) användas. För att klassificeras som hållmarkstorräng får lutningen inte överskrida 30° och en höjdskillnad på 5 m. Vegetationen får maximalt täcka 50 %, här räknas dock inte lavar in.

Gränsdragning mot andra naturtyper

- Lavrika klipp- och hållmarker med >30° lutning i minst 10 m i inlandet räknas till silikatbranter (8220).
- Marker med tjockare jordtäckning och med en sammanhängande grässvål (>50%) förs till olika ängs- och gräsmarkstyper (6000-serien) eller till ris- och hedmarker (4000-serien).
- Hållmarksvegetation på kalkrikt underlag räknas till basiska berghällar (6110) eller karstättmarker (8240).
- Olika typer av tallskogar på silikathällar med > 30 % krontäckning förs till västlig taiga (9010). Måttligt stora hållmarksområden med lägre krontäckning kan ingå i taigan.

Viktiga strukturer och funktioner

- Skötsel (bete)
- Störning (t ex brand, tramp)
- Ren luft

Typiska och karakteristiska arter

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	K-art	T-art	Grupp	Region
Kärlväxter					
<i>Aira praecox</i>	vårtåtel	K-art	T-art		B, K
<i>Antennaria dioica</i>	kattfot		T-art		B, K
<i>Anthoxanthum odoratum</i>	vårbrodd	K-art			
<i>Botrychium lunaria</i>	låsbräken		T-art		B, K
<i>Dactylorhiza sambucina</i>	Adam och Eva		T-art		B, K
<i>Lychnis viscaria</i>	tjärblomster	K-art			
<i>Montia verna</i>	vårkällört		T-art		K
<i>Rumex acetosella</i>	bergsyra	K-art			
<i>Saxifraga osloënsis</i>	hällebräcka		T-art		B
<i>Saxifraga tridactylites</i>	grusbäcka		T-art		B, K
<i>Scleranthus perennis</i>	vitknavel	K-art	T-art		B, K
<i>Silene rupestris</i>	bergglim	K-art			
<i>Sedum acre</i>	gul fetknopp	K-art	T-art		B, K
<i>Sedum album</i>	vit fetknopp	K-art			
<i>Sedum annuum</i>	liten fetknopp	K-art	T-art		B, K
<i>Sedum sexangulare</i>	kantig fetknopp	K-art	T-art		B, K
<i>Spergula morisonii</i>	vårspärgel		T-art		B, K
<i>Teesdalia nudicaulis</i>	sandkrassing	K-art			
<i>Veronica verna</i>	vårveronika	K-art			
<i>Viola tricolor</i>	styvmorsviol	K-art	T-art		B, K
<i>Viscaria vulgaris</i>	tjärblomster		T-art		B, K

Mossor			
Blindia acuta	sipperblindia	K-art	
Ceratodon purpureus	brännmossa	K-art	
Grimmia ovalis	hällgrimmia	K-art	
Polytrichum piliferum	hårbjörnmossa	K-art	
Lavar			
Collema flaccidum	slanklav	T-art	B, K
Lasallia pustulata	tuschlav	T-art	B, K
Leptogium gelatinosum	flikig skinnlav	T-art	B, K
Peltigera didactyla	styverlav	T-art	B, K
Umbilicaria arctica	rynkelig navellav	T-art	B

Klassificering enligt andra klassificeringssystem

Klassificeringssystem	Naturtypens motsvarighet
VIN:	5.2.1.1 Hällmarkstorrängs-typ 7.1.1 Klippvegetation på fattiga bergarter
EUNIS:	H3.6 Weathered rock and outcrop habitats

Utbredning och förekomst

Länk: Gemensam text (utbredning och förekomst)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf
#5

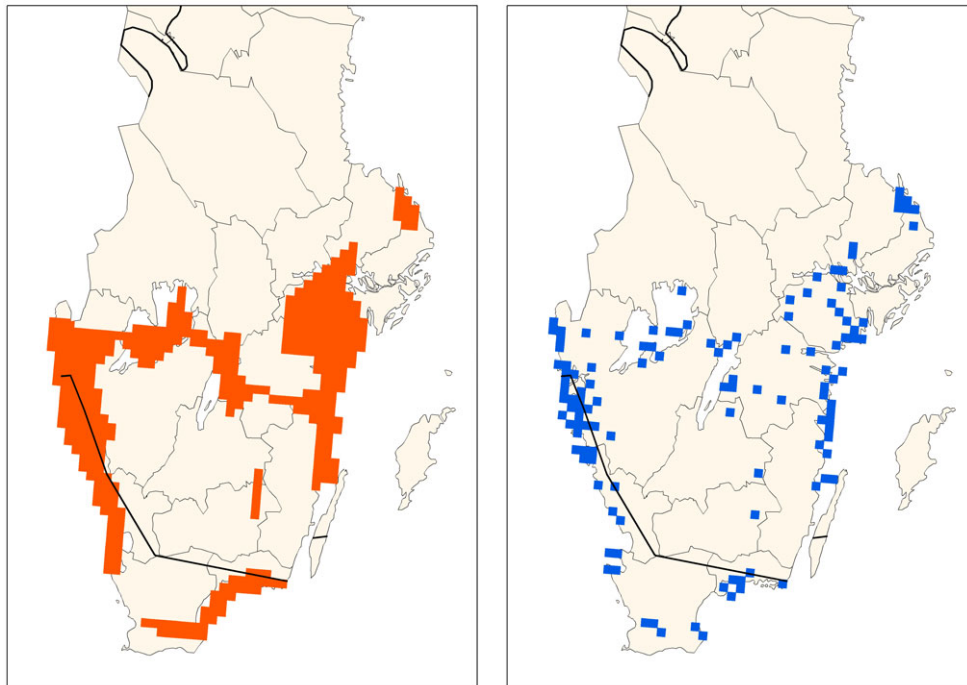
Rapporterad nationell bevarandestatus år 2007

Rapporterat 2007	Reg. A	Reg. B	Reg. K	Totalt
Natura 2000-områden				
Utpekade för naturtypen (st)	6	104	49	155
Utbredning				
Aktuellt värde (km ²)		30 471	9 840	40 311
Referensvärde (km ²)		30 471	9 840	40 311
Bedömning aktuell status		Gynnsam	Gynnsam	
Bedömning trend		Stabil	Stabil	
Förekomstareal				
Aktuellt värde (km ²)		50	1	51
Referensvärde (km ²)		50	1	51
Bedömning aktuell status		Otillräcklig	Gynnsam	
Bedömning trend		Försämring	Stabil	
Kvalitet				
Bedömning aktuell status		Otillräcklig	Otillräcklig	
Bedömning trend		Stabil	Stabil	

Framtidsutsikt		
Bedömning aktuell status	Otillräcklig	Otillräcklig
Bedömning trend	Stabil	Stabil
Samlad bedömning		
Bedömning aktuell status	Otillräcklig	Otillräcklig
Bedömning trend	Försämring	Stabil

Kommentarer till rapporterade uppgifter

Trots att det aktuella värdet överensstämmer med referensvärdet görs bedömningen att förekomstarealen i boreal region inte är gynnsam på grund av att den minskar i omfattning. Detta beror i huvudsak på att naturtypen präglas av igenväxning som ett resultat av brist på störning i form av bete och slåtter samt bränder.

Figur 1. Svenskt utbredningsområde (till vänster) och förekomstareal (till höger).

Förutsättningar för bevarande

Länk: Gemensam text (förutsättningar för bevarande)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf

#8

Den för naturtypen karakteristiska artsammansättningen och variationen är beroende av de strukturer och funktioner som utgör förutsättningarna för naturtypen.

Naturtypen har i gynnsam bevarandestatus krontäckning på mindre än 30 %, men den kan vara högre om t.ex. betet har minskat eller upphört.

Hällmarkstorrräng är ofta refugium för konkurrenssvaga växter, där ett bibehållet substrat är en förutsättning för gynnsam bevarandestatus för arterna.

Gynnsam bevarandestatus förutsätter ingen påtaglig minskning av populationerna hos de typiska arterna i naturtypen.

Väl utbildade mattor av renlavar innebär att naturtypen övergått till något annat.

Hotbild

- Luftföroreningar vill ha en direkt negativ effekt på vissa arter (lavar och mossor), och en indirekt effekt via en kontaminering av jord och vatten.
- Klimatförändringar som leder till förändrad konkurrenssituation där vissa artar gynnas på bekostning av andra, bland annat igenom ett ökat jordtäckande och igenväxning generellt.
- Ändrad markanvändning, till exempel att man bortgår från människoskapta bränder, slätter eller bete.
- Användning av gödning vill ha en negativ påverkan på flera av arterna.
- Användning av bekämpningsmedel vill ha en negativ påverkan på flera av arterna.

Bevarandeåtgärder

- Gångse åtgärder för att upprätthålla gynnsam bevarandestatus så att ingen försämringar för naturtypen sker, (dvs att dess intressen respekteras i fysisk planering, tillståndsprövning, generell naturvårdshänsyn, förvaltning av skyddade områden, artskydd och uppföljning samt övervakning).
- Landsbygdsprogrammets (2007-2013) miljöersättningar innebär att jordbrukare kan få ersättning för skötsel av slätterängar och betesmarker. Jordbrukare som uppfyller vissa generella skötselvillkor kan få ersättning för allmänna värden. Länsstyrelsen beslutar om vilka marker som därutöver kan få ersättning för skötsel av särskilda värden och fastställer skötselvillkoren i en åtagandeplan. Stöd för kompletterande åtgärder kan lämnas när natur- och kulturmiljövärdena kräver skötsel som lövtäkt, lieslätter eller efterbete. Dessutom finns ett projektstöd för restaurering av slätterängar och betesmarker. Ersättning för vissa insatser kan också erhållas från Utvald miljö inom landsbygdsprogrammet.
- Information och rådgivning bedrivs bland annat inom landsbygdsprogrammets åtgärder för kompetensutveckling av lantbrukare inom miljöområdet. Länsstyrelserna ansvarar för den regionala verksamheten som omfattar kostnadsfri enskild rådgivning, kurser och fältvandringar.

- Genomförandet av Åtgärdsprogram för Fetörtsblåvinge, Dalsländska lerskifferhällmarker.

Regelverk

Länk: Gemensam text (regelverk)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf#11

- Naturtypen ingår i art- och habitatdirektivets bilaga 1.
- Regelverk som är särskilt viktigt för naturtypen är bergtäkt och jordbrukets regelverk.

Bevarandemål, målbildindikatorer och uppföljning

Länk: Gemensam text (bevarandemål och uppföljning)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf#19

På Naturvårdsverkets hemsida om uppföljning i skyddade områden, finns en rapport (6379:2010) om uppföljnings i skyddade områden. Den beskriver arbetet med formulering av mål och användande av målbildindikatorer för att följa upp målen. Rapporten beskriver det generella arbetet, och uppföljningen i detalj beskrivs i manualer för uppföljning av olika naturtyper. Det finns även manualer för uppföljning av olika naturtypsgrupper. Där finns information om arbetsmetoder, och exempel på olika målbildindikatorer.

Det finns bland annat manualer för Fjäll och substratmarker, för Flygbildstolkning och för olika artgrupper.

Litteratur och kontaktuppgifter

Länk: Gemensam text (litteratur och kontaktuppgifter)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/natur/naturgemensam.pdf#10

Naturtyps- och ekosystemvis litteratur

Alexandersson, H. & Wallin, K. 2003. Förekomst av typiska arter i hävdade Natura 2000 habitat. Kapitel täckningsgrad av buskskiktet. (A03:1)

Ekstam U & Forshed N (1996): Äldre fodermarker.

Länsstyrelsen i Östergötland. 2001. Standardisering av metodik för övervakning av rödlistade kärlväxtarter. Miljövårdsenheten, rapport 2001:19. (L01)

Naturtyps- och ekosystemvisa länkar

Ängs- och betesmarksinventeringen (TUVA) 2002-2004:
<https://eidservice.sjv.se/tuva2/site/index.htm>

Kontaktuppgifter

Wenche Eide
wenche.eide@artdata.slu.se
018 - 672495

ArtDatabanken
Bäcklösavägen 10
Box 7007
750 07 Uppsala